
Kós Károly levele

Bábolnay Józselhez

Kedves Józsi Barátom!

Itt fekszik előttem 1974. XII. 10-én írt leveled, valamint 1974. XII. 21-én / Mazatlan /, 1975 V. 20-án / Tunis /, 1975. VI. 7-én / Alaska / és utolsónál 1976. XII. 26-án / Hollywood / - ből küldött képeslapjaid, ill. üdvözlőleitek. Most újraolvastam mindeniket, és kissé szégyellem, hogy bár mindeniket megőriztem és számontartom, egyikre sem válaszoltam. Pedig nem egyszer nekifogtam, mert valahogy úgy éreztem, hogy még 1974-ben írt hosszú válaszevelemben elfogódottan ítélt meg a Te életutadat, s ezzel szemben a magamét ugyancsak túlságosan elfogultán állítottam szembe a Tiéddel.

Nem gondoltam akkor arra, amiben pedig hittel hiszek: a praedestinációban; abban, hogy az ember a maga életútját nem maga dönti el, hanem a Sors, mely Számodra azt az utat rendelte, amelyet befutottál és számomra azt, amelyet én futottam be. Nekem tehát nem volt jogom a Sors rendelkezésével szemben itélkezni. Ezt beláttam már régen és nagyon megbántam, hogy azt a leveletem úgy írtam meg, ahogy nem lett volna szabad megírom.

De a Te leveled eszembe juttatta akkor, hogy nekem is 2 unokaöcsém futott ki 1945-ben szülőföldjéről nyugatra. S azokat sem kergette ki senki és semmi, csupán futottak a többi száz és ezer megijedt futóval együtt szülőhazájukból az idegenbe. Mind a ketten fiatalok voltak. Egyikük - a mérnök - Kanadába és ott ma egy gyárban főmérnök, házat épített magának, autója van és egy fia. De ez a fia már egy szót sem tud magyarul. A másik öcsém - az orvos - néhány évi európai kóborlása után az Egyesült Államokban telepedett meg. Ott ma egy kisváros kórházának vezetőorvosa és praxisa is van. Ez is házat tudott építeni magának, 2 autója és 2 fia is van. De ezek egyike sem tud egy árva szót sem magyarul.

És egykori kolozsvári és erdélyi barátaim, jó ismerőseim közül többen is futottak ki féltükben nyugatra. Nemcsak fiatalok, de idősebb, családos emberek is / még Ausztráliába is jutott belőlük /. És ha voltak is néhányan, akik ott boldogultak, de nagyrészüket megörölte és nyomtalanul elnyelte a Nyugat irgalmatlan embersüllyesztője.

S lásd, Kedves Józsi Barátom, ez a magyar seb szakadt fel bennem és ez a fájdalom diktálta velem azt az én két éve Neked írt hosszú és keserű tartalmú leveletem. Emlékezetem szerint abban az egykori levelemben sokmindent megírtam egykori magamról, de semmit mai magamról. Ezt pótolom most ki.

Azt már tudom, hogy negyedik éve a Rákóczi út 42. szám alatt van az otthonom az én édes jó leányoméknak kertés házában, melyet egy élet munkájával vásároltak meg ezelőtt másfél évtizeddel. Öcska ház volt - legalább 100 éves - a hegyoklalis kert alján, melyet egykori gazdája az ucca vonaláról jóval magasabba épített volt. Ezt aztán hosszú évek során restaurálták, alakították, toldották, felszerelték és berendezték úgy, hogy összkomfortos és aránylag jóképű kényelmes lakóház lett belőle azzal is számolva, hogy a feleségemmel együtt mi is megkapjuk benne a magunk öregkori, utolsó családi otthonát.

A Sors aztán úgy rendelkezett, hogy mire 1973 tavaszára beköltözhetővé lett a ház, annak az esztendőnek januárius 2 - od napján meghalt az én áldott emlékü feleségem, mindig hűséges élet és munkatársam, úgy hogy csak én egyedül kaptam meg abban a kettőnknek szánt 2 szobát: egy kis dolgozó és egy tágas fogadó - háló szobát. / . . . /

A ház mögött a hegyoklalon a 1/2 holdas gyümölcsös kert nyúlik lefelé a Fellegvár alatti Kigyó uccáig, tavasztól őszi virágzó, illetve termő gyümölcsfákkal s bokrokkal, tarkavirágos zöld gyepvel, éneklő madarakkal, tiszta levegővel és - csenddel. S ha innen, a kert felső végéből balfelé pillantok le ifjuságom városára, a főtéren templom tornyán akad meg a szemem, aztán megkeresi mögötte a Farkas uccai kálvinista templomot, és mellette az egykori kedves kollégiumot, majd a Házsongárdi temetőt látja és felette a Feleki hegyet a Torda felé reá kapaszkodó kanyargó útjával.

S ha jobbra nézek, ott a gyulai és bihari havasokat látom és alattuk keresi emlékezetem az egykori Kalotaszegi világot, ahol férfikorom legnehezebb, de legtermékényebb és legboldogabb évtizedeit éltem. . . .

Egyszóval itt élek negyedik éve már jó egyetértésben és szeretetben a szűkebb családommal, mely tagjaiban pontosan négy generációt képvisel: két dédunokám / a második pontosan tavalyi születésem napján született /, azok szüleit / Enikő unokámat és derék férjét; mindketten liceumi tanárok /, a nagyszülőket / Zsólika leányomat és vejemet: a drámai színészsnőt és a piktort / és végül a dédapámat: jó magamat.

Családom többi tagjai: fiaim, gyermekeikkel és unokáikkal mind Kolozsvárott telepedtek meg. Mindeniküknek van u. n. öröklakása. Bandi fiamnak ezenkívül még egy kertje is / hozzánk közel /, amelyben megépítette a maga szobrászműtermét együtt egy lakószobával.

S amikor ez a nagy család egy-egy szép tavaszi, nyári, vagy őszi délutánon egészében összetalálkozik a Rákóczi úti kertünkben, az számomra akkora boldogság, aminél nagyobb az Élet nem igen adhat életében öreg halandó emberfiának.

De ennek az én szinte kivételesen szép és nyugodt öregkoromnak mégis van egy állandó lélekgyöttrő és gyógyíthatatlanul fájdalmas szépséghibája, melyet helyettem hadd mondja el Áprily Lajosnak halála előtt egy évvel született verse:

Kedves Józsi Barátom!

"Izunk lazult, fogatkozunk eroben,
s közelrol int a vég fenyegetoen.
Mégis: az a szömyen kibirhatatlan,
hogy annyi kedves fo a föld alatt van."

Te jelszám előttem 1974. XI

október 1974. XII. 21-én (110

(Paris), 1976. VI. 7-én (Alaska

(Hollywood) - bár külső le

teid. Most igazán tisztán min

tem, hogy bár mindent "u

com, szinte sem világotan

foztam, majd világhozzá

bluít homá világgal

tem meg a Te életet.

És megismerés kulcsosán

ve a Földdel.

Nem gondoltam most arra, amikor pedig kitél

hírd: a praxistériálók; abban, hogy csatlakoz

maga életigít nem magadéti el, hanem a Sors,

mely kívánja azt arakat tudelle, amelyet be

futottál és számomra azt, amelyet én futottam be.

Nórem tehát nem volt józom a Sors tudellacéré

vel nemben itélkezni, és beláttam már megér és

naazon megbrútam, hogy az a levelem jöttöttem

meg, ahogy nem lett volna rábró megírnom.

De a Te leveled enembe jöttöttem, hogy

velem is 2 kndraosém futottál 1945-ben külső föld-

járól nyugatra. S ezot sem kergette ki senki és sem-

mi, csupán futottál a többi már és csak magyidat fu-

Igaz! Tavaly halt meg utolsó kollégiumbeli osztálytár-
társam. Műegyetemi évtársaim közül egy sem él már.
És az a sok jóbarát, hűséges bajtárs, munkatárs, aki
előbb vagy utóbb, de mind - mind kihullott mellőlem,
életemből mindörökre, és én itt maradtam egyedül,
társtalanul, s a mai generációnak ma holnap értelmelle-
nül, mint azok az elhagyatott utak mentén még itt - ott
álló, de elmúlásra ítélt, korhadó fájú Krisztuskeresztek,
melyeknek immár semmi értelmük sincsen...

Igen! Ezt nehéz kibírni, tudom, de muszáj, mert
így rendelte számomra a Sors, s ez ellen nincsen
apelláta...

Kedves Józsi Barátom! Ezzel én beszámoltam Neked
az én mai életemmel, emberi életemnek ezzel az
utolsó szakaszával és szeretném, ha cserében Te is
beszámolnál nekem a Te mai családi életeddel:

S ezzel Mindnyájótoknak boldog új esztendőt és
mindenféle jó egészséget kívánva a régi barátság-
gal és szeretettel ölel

Kós Károly

Kolozsvár, 1977. jan. 25.